

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและพฤติกรรมที่เกิดจากการจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชน และ (2) เพื่อศึกษาความต้องการและรูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือประชาชนในหมู่ที่ 9 บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการศึกษานี้ ได้แก่ ชาวบ้านผู้ที่มีปัญหาเรื่องการจัดการขยะจำนวน 52 คน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาพัฒนาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 4 คน ตัวแทนองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่านางงาม จำนวน 2 คน รวมเป็นจำนวน 58 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกกิจกรรมการสนทนากลุ่ม โดยจำแนกกระบวนการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นตอนเตรียมการประสานชุมชน หรือขั้นตอนเตรียมชุมชน (2) ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (3) ขั้นตอนการวางแผน (4) ขั้นตอนการนำแผน/โครงการปฏิบัติ และ (5) ขั้นตอนการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านยมราช คือ ปัญหากลิ่นคับจากการเผาขยะ กลิ่นเหม็นจากขยะ ปัญหาไม่มีที่ทิ้งขยะ ไม่มีถังขยะและไม่มีรถเก็บขยะเข้ามาภายในชุมชน จึงเกิดปัญหาการเผาขยะขึ้น ชาวบ้านไม่มีความรู้ในด้านการคัดแยกขยะ ประเภทของขยะ สภาพขยะส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นขยะที่สามารถนำมารีไซเคิลได้ ประมาณ 60 % ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะที่เหลือจะเป็นขยะย่อยสลายได้ เช่น ขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาทำหมักปุ๋ยได้ นอกจากนั้นยังพบว่าชุมชนยังไม่มีแนวทางเกี่ยวกับการจัดการขยะที่ดี และถึงแม้ว่าประชากรในพื้นที่นั้นจะมีความเข้าใจในการกำจัดขยะอยู่บ้าง แต่ยังคงขาดการกระตุ้นจิตสำนึกในการคัดแยกขยะและกำจัดขยะที่ถูกต้อง จึงนำมาสู่การจัดทำโครงการเตาเผาขยะและคัดแยกขยะเพื่อชุมชนขึ้นมา โดยจัดกิจกรรมออกเป็น 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะและสอนวิธีการประยุกต์วัสดุอุปกรณ์เพื่อนำมาเป็นเตาเผาขยะ กิจกรรมที่ 2 สาธิตและลงมือปฏิบัติการทำเตาเผาขยะและที่คัดแยกขยะร่วมกับชาวบ้าน รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการแก้ไขในการเสริมสร้างรายได้ และการจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอีกด้วย

ผลการดำเนินโครงการทำให้ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการได้แนวทางในการจัดการขยะ และรู้วิธีการคัดแยกขยะและการจัดทำเตาเผาขยะ ซึ่งภายหลังจากการดำเนินโครงการเสร็จสิ้น คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามประเมินความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ ผลจากการประเมินโครงการพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยมากขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับให้แก่สมาชิกภายในชุมชนและภายในครอบครัวของตนเองได้ นอกจากนี้ในการจัดทำโครงการดังกล่าวยังทำให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคีภายในชุมชนและสามารถทำให้ชาวบ้านเกิดความร่วมมือร่วมใจในการนำขยะไปปรับสภาพให้มีประโยชน์ต่อการบำรุงรักษาดิน เช่น การนำขยะเปียกหรือ เศษอาหารมาหมักทำปุ๋ย หรือนำไปเลี้ยงสัตว์ สามารถลดต้นทุนในการใช้สารเคมีและลดต้นทุนค่าอาหาร สัตว์ลงไปได้ ทำให้ชุมชนมีความยั่งยืนและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป